

TÜRK ROMANLARINDA MUHASEBE MESLEĞİNİN İŞLENİŞİ ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME*

Öğr. Gör. Dr. Arif GÜMÜŞ**

Araştırma Makalesi / *Research Article*

Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi
Haziran 2022, 24(2), 392-412

ÖZ

Bu çalışmada Türk romanlarında muhasebe mesleğinin nasıl ele alındığı ve toplumun bu meslek grubuna bakış açısı araştırılmaya çalışılmıştır. İncelenen romanlarda muhasebe mesleğini uzman olarak yapmayanların ve bir işyerinde ya da bir muhasebe uzmanının yanında çalışanların bu mesleği icra edebilmeleri için herhangi bir eğitim şartının aranmadığı görülmüştür. Muhasebe mesleğini yapanların çok düşük maaşlarla çok uzun süreler çalıştıkları, sürekli rakamlar ile vakit geçirmekten dolayı zihinlerinin olumsuz etkilendiği belirtilmiştir. Muhasebeciler, riskli bir iş icra etmelerine rağmen hem toplum nezdinde hem de işveren nezdinde değer görmezler.

Anahtar kelimeler: Muhasebe, Muhasebeci, Roman, Kurgu, Gerçeklik

JEL Sınıflandırması: M40, M42, M49, I20

AN EVALUATION OF THE PERCEPTION OF THE ACCOUNTING PROFESSION IN TURKISH NOVELS

ABSTRACT

In this study, the perceived characteristics of the accounting profession and perspectives of society towards it are investigated by examining Turkish novels. In the novels analyzed, it is observed that to work in this profession, no training requirements were sought for those who do not participate in the profession as an expert. Those who practice the profession work for long periods of time, with very low salaries, and their minds are negatively affected by spending so much time with numbers. Despite

* Makale Geliş Tarihi (Date of Submission): 03.07.2021; Makale Kabul Tarihi (Date of Acceptance): 04.10.2021

** Malatya Turgut Özal Üniversitesi Doğanşehir Vahap Küçük MYO, arif.gumus@ozal.edu.tr,

 <https://orcid.org/0000-0002-4865-0892>

Atf (Citation): Gümüş, A. (2022). Türk Romanlarında Muhasebe Mesleğinin İşleniş Üzerine Bir Değerlendirme. *Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi*, 24(2), 392-412. <https://doi.org/10.31460/mbdd.962105>

performing a risky business, accountants are not ascribed the value they deserve by either the society or their employers.

Keywords: Accounting, Accountant, Novel, Fiction, Reality

JEL Classification: M40, M42, M49, I20

EXTENDED SUMMARY

PURPOSE AND MOTIVATION

According to social learning theory, the perceptions of individuals in a society towards a professional group can be influenced by the arts, such as novels, movies and theatre. Thus, a person exposed to these works of art will have some knowledge or opinion about this profession. If there is a negative approach towards a profession in a work of art, participation in this profession may decrease. In this study, the handling of the accounting profession in Turkish novels has been examined. Results show that those who want to work as accountants are not required to have an important qualification other than being literate, accountants work very hard, for very low wages and are not valued enough by either the society or their employers.

RESEARCH STRATEGY AND METHOD

In this study, how the accounting profession is perceived in Turkish novels is examined. In this context, first, Turkish novels in which the accounting profession is mentioned are determined and the related chapters in the identified novels are analyzed. The method used is document analysis, which is one of the qualitative research methods. The time period under investigation is from the last period of the Ottoman Empire to the present.

A few articles have studied this issue in the literature. Maltby (1997) tried to interpret the moral values considered in accounting, by examining the novel *Soll und Haben*, published by Gustav Freytag in 1855. In the study conducted by Carnegie and Napier (2010), the appearances of several accountants were examined in 28 non-fiction books. It has been determined that the negative opinion about accountants has increased over the years in the books written after the Enron scandal. The author states that one of the reasons for this negative view of the accounting profession is the books written as a result of financial crises. One of the financial crises experienced more recently was the Enron scandal. In the books written after this scandal, the negative aspects of accountants were highlighted. Enron Corporation, which gave way to the Enron scandal, was established in the USA in 1985. The company, which operated in the energy, commodities and services sectors, committed fraud and manipulated the company financial statements to make the company look profitable to keep the share price up. Finally, as a result of this scandal in 2001, the company went bankrupt, and many

investors and employees became the victims of the scandal. Another important point to note in this scandal is that the independent audit firm that audited Enron financial statements ignored these irregularities because it received an annual \$25 million audit fee from the company and was also held responsible for the loss to the investors and finally went bankrupt.

RESULTS AND DISCUSSION

Examination of the novels discussed in this research reveals that there is basically no important and valuable features of the people selected for the roles in the accountant profession. In particular, it is considered sufficient for accountants working in the workplace to be just literate. People who will perform the more expert job of a Public Accountant must have had a certain education and passed some exams. It is foreseen that experience and expertise will be gained as one works in the workplace. Since people working in this profession have important financial information about their workplace, sharing this information with people outside the business obviously creates a risk for the business. Furthermore, the people who work as accountants are always close to the money and other assets of the business. There is always the possibility of embezzling money by manipulating the numbers in the workplace documents. This necessitates the establishment of an internal audit function in the company. Since accountants are also the ones determining the company profit before taxes and, hence, the taxes to be paid, any manipulation or irregularity carried out here will inevitably bring the workplace and the state, which is the tax creditor, against each other.

Accountants earn low salaries despite long working hours. Despite working under these conditions, they do not receive the commensurate respect in the society or the workplace. Because of their closeness to cash, they are the first to blame for irregularities in the workplace. Accountants, who are experts in the profession, keep the books of the employers and calculate the tax they have to pay to the state. This may cause a tax loss to the state through cheating and other irregularities. They can make profitable companies appear to have made a loss, or make loss-making companies appear profitable. In this respect, our study is similar to the study by Carnegie and Napier (2010). Novels are one of the literary texts that have an important effect on the reader. The topics covered in these texts and the way they are handled can have an impact on the personal development of the reader. The desire and motivation required for a person to be a useful individual for the society can be expressed through these works of art. Literary works, together with the media, have contributed to changes in the opinions of young children about the professions they will choose in the future. The reader can make an evaluation of the intricacies of the accounting profession when it is portrayed through good and bad examples in literary works. Otherwise, giving unilaterally negative examples will bias the reader against that profession.

CONCLUSION AND RECOMMENDATIONS

In the novels examined in this study, it is observed that for those who do not practice the profession as an expert, education, other than being literate, is not required to be employed in an accounting related job; accountants generally get low wages, despite performing high-value transactions; and accounting is not considered as an important profession in the society. Those who practice this profession are presented as people who are prone to lying, cheating, and making profits for themselves or their workplaces, by manipulating the accounts. Business owners want to trust the people they employ in the accounting department, and to employ people who will not share the financial information of the workplace with others. Employees of the accounting department, where all monetary transactions of a workplace are carried out, do not obtain the deserved material and moral support they deserve.

The negative view in the society towards accountants also questions the legitimacy of this professional group. In order to break from this negative perception in society and to make the profession look attractive, both the members of the profession and the authors who use this profession in their works have important duties. That is, in literary texts in which financial crimes are committed, the reader will make a better evaluation if both the good and bad characters are portrayed together. Consequently, the reader will not harbor any prejudices against those dealing with financial affairs. The true characteristics of the profession will be better exposed to the society and the perception in society will be improved.

1. GİRİŞ

Muhasebe mesleğinin toplum tarafından nasıl algılandığının tespiti ile ilgili günümüzde birçok çalışma olmasına rağmen geçmiş ile ilgili yeterince çalışma bulunmamaktadır. Bu meslek ile ilgili geçmişe dönük yapılacak çalışmalar sanat eserleri üzerinden ortaya konabilir. Bu sanat dallarından biri de edebî ürünlerden olan romanlardır. Roman türü, Türk edebiyatına 1860'lardan sonra girmeye başlamıştır (Gökalp, 1999). Muhasebecilerin yapmış olduğu işlemler toplumu ve ekonomiyi yakından ilgilendirmektedir. Bu işlemlere ait kayıtlar ve bu kayıtlara ilişkin raporlar aracılığı ile bilgi kullanıcılar olan ortaklara, devlete, kredi kuruluşlarına ve yatırımcılara işletme hakkında bilgiler verilmektedir. Verilen bu bilgiler ışığında bilgi kullanıcılar kararlar alırlar.

Türkiye'de muhasebe mesleğini icra edenler iki gruba ayrılabilir. İlki mesleği uzman olarak yapanlar ki bunlar; Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler ile Yeminli Mali Müşavirlerdir. Diğer ise işletmelerin muhasebe departmanlarında çalışanlar ile mesleği uzman olarak icra edenlerin yanlarında çalışan ön muhasebeciler, muhasebe meslek elemanları ve bilgisayarlı muhasebe elemanlarıdır (Yılmaz vd., 2018). Halkın muhasebe mesleğine bakışı romanlarda işleniş tarzını belirlemektedir. Bu

meslek hakkındaki romanlara yansıyan olumlu taraflar mesleğin tercih edilmesine pozitif etki yaparken olumsuz yansımalar ise mesleğin gelecekte tercih edilmemesine veya bu meslek grubuna karşı toplumun olumsuz bir izlenime sahip olmasına yol açabilmektedir.

Sanatsal eserlerde muhasebe mesleği, o sanatın muhatapları tarafından yorumlanır. Bu yorumlar muhasebecinin kimliğini belirleyerek toplumdaki karşılığını oluşturur. Sosyal öğrenme teorisine göre toplumdaki bireylerin bir meslek grubuna karşı bakış açıları roman, sinema, tiyatro gibi sanatlarla etkilenebilir. Böylece bu sanat eserleriyle muhatap olan kimse, bu meslek hakkında bilgi veya kanaat sahibi olur. Bir sanat eserinde bir meslek grubuna yönelik olumsuz yaklaşım söz konusu ise bu mesleğe katılımlar azalabilir (Smith, 2017). Bu meslek grubuna karşı, sanat eserlerinde, sergilenen tavır hep olumsuz olarak aynı yönde yoğunlaşırsa işlenen meslek grubuna karşı toplumun yaklaşımı menfi olmaya ve katılışmaya başlar. Örneğin öğretmenlik mesleği ile ilgili sanat eserlerinde sürekli mesleğin olumlu yanları vurgulanır, mesleği icra edenlerden övgü ile bahsedilirse genç okuyucular veya seyirciler tarafından ileriki yaşamlarında bu mesleğe sempati duyulacak ve meslek seçiminde öncelik verilebilecektir. Aksi durumda bu mesleğe karşı bir önyargı oluşacak ve bireyler farklı mesleklere yönelebileceklerdir.

2. LİTERATÜR

Bougen (1994) yaptığı çalışmada toplumun mizah anlayışında muhasebe ve muhasebecileri araştırarak bu konuda örnekler vermiş, toplumun bu mesleğe ve meslek grubuna güven kaybının olduğunu belirtmiştir.

Beard (1994) yaptığı çalışmada 1957 yılından 1990'a kadar gösterilen 16 filmi incelemiştir. Bu filmlerde muhasebecilerin komik olmayı beceremeyen ve suça eğilimli uzmanlar olarak gösterildiğini belirlemiştir. Araştırmasının sonuç bölümünde Beard, film yapımcılarının mesleklerle ilgili ikna edici bir güce sahip olduklarını ancak bunu kâr amaçlı kullandıklarını belirtmiştir.

Maltby (1997) yaptığı çalışmada Gustav Freytag tarafından 1855 yılında yayımlanan *Soll und Haben* romanını inceleyerek muhasebenin ahlaki değerlerini bu roman ışığında yorumlamaya çalışmıştır.

Dimnik ve Felton 2006 yılında yaptıkları çalışmada sinema filmleri üzerinden muhasebecileri araştırmışlardır. 1932 ile 2000 yılları arasında 121 filmi inceleyen Dimnik ve Felton muhasebecilerin 5 temel özelliğini bu filmler üzerinden belirlemişlerdir. Bu özellikleri; hayalperest, saldırgan, kötü adam, eksantrik adam ve kahraman olarak tanımlamışlardır.

Carnegie ve Napier (2010) tarafından yapılan çalışmada 28 tane kurgusal olmayan kitapta muhasebecilerin görünüşleri incelenmiştir. Enron skandalından sonra yazılan bu kitaplarda

muhasebeciler hakkındaki olumsuz görüşlerin arttığı tespit edilmiştir. Yazar, Muhasebe mesleğine olumsuz bakışın sebeplerinden birinin de finansal krizler sonucu yazılan kitapların olduğunu belirtmiştir. Bunlardan birisi Enron skandalıdır. Bu skandaldan sonra yazılan kitaplarda muhasebecilerin olumsuz yönleri ön plana çıkarılmıştır. Enron skandalına konu olan Enron şirketi 1985'te ABD'de kurulmuştur. Enerji, emtia ve hizmet sektöründe faaliyet gösteren şirket, muhasebe evraklarında hileler yaparak şirketi kârlıymış gibi göstermiş ve hisselerini yukarıda tutmuştur. Nihayet 2001 yılında bu durumun ortaya çıkması neticesinde şirket iflas etmiş ve birçok yatırımcı mağdur olmuştur. Bu skandalda bir önemli nokta da Enron şirketini denetleyen denetim firması, şirketten yıllık 25 milyon dolar aldığı için yapılan bu usulsüzlükleri görmezden gelmiş ve yatırımcıların zarar etmesinden sorumlu tutulmuş olmasıdır.

Smith ve Jacobs (2011) yaptıkları çalışmada popüler müzikte muhasebe ve muhasebecilerin karakterizasyonunu incelemişlerdir. Şarkı sözlerinde geçen muhasebe, hesap ve muhasebeci kelimelerinin olumsuz anlamda kullanıldığı, muhasebecilerin dolandırıcılık ve aldatmacanın failleri, çevrenin yok edilmesine aracı olanlar, yoksulları sömürenler, zenginlere fayda sağlayanlar olarak şarkı sözlerinde yer aldığı sonucunu çıkarmışlardır.

Smith (2017) yaptığı çalışmada muhasebecilerin medyadaki yansımalarını inceleyerek önceki çalışmalardaki muhasebe mesleği hakkındaki olumsuz yansımaların kendi çalışmasında ortaya çıkmadığını vurgulamıştır. G1 içerik analizini kullanan Smith, bu analiz ile daha gerçekçi sonuçlar elde ettiğini vurgulamıştır. Muhasebe mesleğinin imajını yükseltmek için medyada ve kitaplarda terörizm ve siber suçlarda kullanılan paraların izini sürmede muhasebecilerden yararlanılabileceğini ifade etmiştir.

Arslan ve Şahin (2018) yaptıkları çalışmada Türkiye ve Dünya'da medya ve yazınsal eserlerde muhasebe mesleğinin nasıl işlendiği ile ilgili bir araştırma yapmışlardır. Araştırma kapsamında; filmler, diziler ve yazınsal öğeler incelenmiş hangi karakterlerin muhasebeci oldukları belirtilmiştir. Medyada muhasebe meslek mensuplarının mesleklerini kötüye kullanan kişiler olarak yansıtıldığını vurgulamışlardır.

3. ROMANDA KURGU VE GERÇEKLİK

Kurmacanın tanımı her ne kadar yalan, uydurma, hayal olarak yapılsa da romanlardaki konular günlük hayattaki çevreden alınmaktadır ve bu çevre gerçektir (Çııkla, 2002). Kurgu, gerçeklikle bağı olan olayların yazarın düşünce dünyasında şekillendirilerek yeniden yorumlanmasıdır. Kurgunun romanlarda gerçek hayatı yansıtması ile ilgili Kaşgarlı, romanın diğer sanat dalları ile karşılaştırıldığında insan hayatını eserde gerçekçi bir şekilde yansıtılabileceğini söylemektedir (Kaşgarlı 2018, 18). Romanlar ayrıca gerçek hayattan yola çıkarak arzu edileni/edilmeyeni, sevileni/sevilmeyeni

özetle yazarın düşüncesinde ne varsa onun yazıya dökülmesi ile hayat bulur (Yıldırım, 2019). Romanlardaki gerçeklik hayatın gerçeklerini yansıtır yansıtmamasıyla bağlantılıdır. Bu sebepten romanların gerçekle bağı vardır (Cıkla, 2002).

Romanda kurgulanmış konuyla yaşadığımız dünya arasında benzerlikler bulunmakla birlikte yazar tarafından gerçek dünyaya ait olayların yeniden yorumlanması sonucu romandaki konu bazen gerçek dünyaya oldukça yakın olabileceği gibi bazen de ondan uzaklaşır. Kurguların zamanla bağlantısı kesilmez. Çünkü bu kurguların değeri zamanla anlaşılır. Kurgular gerçeklerden esinlenir. Aralarında güçlü bir bağ vardır ama tamamen gerçek değildir. Romandaki konuların kurgu olduğu okuyucu tarafından bilinmesine rağmen okuyucu üzerinde yine de etkisi vardır (Ören, 2015). Eserde kurgu önemlidir. Okuyucuyu esere bağlar. Eserin içerisine girmesini, o havayı solumasına yardımcı olur. Bir roman yazarının romanın konusunun geçtiği dönem ile ilgili gerekli bilgilere sahip olması gerekir. O dönemin giyilen kıyafetleri, yenilen yemekleri, insanların ekonomik durumları, toplumun sosyal ve siyasal yapısı gibi birçok alan araştırılarak romanda doğru bir şekilde aksettirilmelidir. Aksi takdirde okuyucu ile eser arasındaki bağ kopabilir.

Gerçek hayatta insanları sadece bize gösterdikleri yönleri ile veya çevreden edindiğimiz bilgiler ile tanıyabiliriz. Romandaki kişileri ise bütün yönleriyle yazarın anlatımı sayesinde tanıma şansımız vardır. Yazar romandaki kişilerin iç dünyalarını bile bize aktarabilir. Bu yönü ile romanlar gerçek hayattaki kişilerden daha tanımlayıcı bilgilere sahiptir (Taştan, 2013). Romanlardaki kurgu ile gerçeklik arasındaki bağlantı bizim edebî eserler üzerinden yazıldığı dönem ile ilgili toplumun tutum ve davranışları hakkında bilgi elde etmemize yardımcı olacaktır.

4. DEĞERLER VE ROL MODEL

Değerler, toplumun geneli tarafından kabul edilen toplumun varlığı, birliği ve devamı için gerekli normlardır. Ayrıca değerler, bir dine, bir ideolojiye inanan kişiler tarafından kabul görmüş düşünce, davranış ve kurallardır. İnsanlar tarafından oluşturulan değerler zamanla değişebilmektedir. İnsanlar, içinde yaşadıkları topluma ait değerleri öğrenip uygulayarak gelecek nesillere aktarırlar. İnsan merkezli değerler evrensel olurken, bir ulusa ait geleneği ifade eden değerler ise ulusaldır. Bireylerin değerleri ile toplumun değerleri bazı durumlarda farklılık arz edebilmektedir. Bu durumda değer çatışması ortaya çıkmaktadır. Toplumsal değerler yasalarla desteklendiğinde bunlara uymayanlar cezalandırılabilir (Bilis, 2014).

Bireyin gelişiminde rol modeller önemlidir. Birey rol model olarak yakın çevresinden birini alabileceği gibi çeşitli sanat eserlerinden, dinî özelliğe sahip olan kişilerden, medyadan, tarihten, sanatçıdan, siyasetçiden, sporcudan veya okuduğu bir kitaptan da alabilir (Tonbul, 2020). Rol modeller bireyin davranışlarının şekillenmesinde etkisi olan kişilerdir. Roman karakterleri içerisinde

bireylerin rol model olarak alacağı kişiler olabilir. Romanlar özellikle genç nüfus üzerinde etkili olabilmektedir. Buradaki karakterler iyi seçilir ve işlenirse genç bireyler bundan etkilenecek kendilerine rol model belirleyebilirler.

Eğitimin, vatandaşları yetiştirme üzerine etkisi ulus devletlerinde tartışılmaz. Okul dışı eğitime katkı sağlayacak vasıtalar dikkate alınmalıdır. Bireyin gelişiminde etkili olabilecek bu vasıtalarından biri de edebî eserler içerisinde yer alan romanlardır. Romanları okuma ihtiyacı okuyucunun gereksinimlerinden ortaya çıkar. Birey ne kadar gereksinim duyarsa ilgi de o kadar yüksek olacaktır. Okulda okutulan derslere nazaran romanlar daha fazla akılda kalmaktadır. Ancak romanların tarihsel olguları, kişilikleri ve meslekleri yanlış aktarması bireyin zihninde değişmez tahribata yol açabilir. Yine romanlar çocukların eleştirel düşünmesini engelleyebilir. Bu da bireyin gelişimini olumsuz etkileyerek yanlış yorumlar yapmasına sebebiyet verebilir. Bunu engellemek için bireye eleştirel bir bakış açısıyla okuma yapması öğretilmelidir (Şimşek, 2006).

5. TÜRK ROMANLARINDAN BAZI ÖRNEKLER

Muhasebe mesleğinin edebî eserlerden biri olan roman türünde nasıl yorumlandığı hakkında yapılan bu araştırmada hangi eserlerde muhasebe mesleğinin yer aldığı tespitinde zorlanılmıştır. Türkiye’de yazılı eserlerin içeriği hakkında yeterli bilginin dijital ortamda bulunmaması araştırmayı zorlaştırmıştır. Bu noktada Türk romancılığı alanında verilen eserlerin yazarları hakkındaki çalışmalar incelenerek içinde muhasebe mesleğinin yer aldığı romanlar tespit edilmeye çalışılarak bunlar üzerinden toplumun muhasebe mesleğine bakışı değerlendirilmeye çalışılmıştır. Bu alanda yaptığımız ilk çalışma olan Halit Ziya Uşaklıgil tarafından yazılan “Ferdî ve Şürekâsı” romanı 1892 yılında kitap olarak yayınlanmıştır. Bu romanın konusu Osmanlı Devleti’nin son dönemlerinin yaşandığı bir zaman diliminde bir işletmenin muhasebe bölümünde çalışan bir muhasebe memuru ve onun etrafındaki kişiler arasında geçen olaylardan oluşmaktadır. Romanda muhasebe bölümünde çalışanların işyerinde çok uzun mesai harcadıkları, bazen hesapları tutturabilmek için gece yarısına kadar işyerinde kaldıkları belirtilmiştir. Bu kadar mesaiye rağmen aldıkları maaşla ay sonunu getirmekte zorlandıkları, başka alternatifleri ve çareleri olmadığı ifade edilmektedir. Romanda dikkat çeken bir başka konu da muhasebecilerin rakamlarla sürekli haşır neşir olmalarından dolayı etrafında gördükleri nesnelere rakamlara benzetmeleridir (Gümüş, 2021).

Tablo 1. Bu bölümde incelenen romanlar

Eser	Yazar	Zaman
Refet	Fatma Aliye	19. yy sonları
Kızılılık Dalları	Reşat Nuri Güntekin	Osmanlının son dönemleri veya Cumhuriyetin ilk yılları
Acımak	Reşat Nuri Güntekin	Cumhuriyet öncesi
Yaprak Dökümü	Reşat Nuri Güntekin	Cumhuriyetin ilanından önce
Avare Yıllar-Baba Evi	Orhan Kemal	Cumhuriyet öncesi ve Cumhuriyetin ilk yılları
İçimizdeki Şeytan	Sabahattin Ali	1940 öncesi dönem
Ekmek Kavgası	Orhan Kemal	Cumhuriyet sonrası (1940'tan önce)
Balıkesir Muhasebecisi; Tanrı dağı ziyafeti	Reşat Nuri Güntekin	2. Dünya Savaşı sonrası
Teftiş Öyküleri	Hasan Eskil	1970'lerden sonra
Bir Deliler Evinin Yalan Yanlış Anlatılan Kısa Tarihi	Ayfer Tunç	2000'li yıllar

5.1. Refet

Fatma Aliye Hanım'ın yazdığı "Refet" romanı 19. yy sonlarında taşradan İstanbul'a gelen bir anne ile kızı Refet'in yaşam mücadelesini anlatmaktadır. Refet Dârümuallimât Kız Muallim Mektebi'nden¹ mezun olmuştur. Refet'in amcazadesi bir ticarethane işletmektedir. Amcazade her ne kadar ticarete mahir olsa da hesap işlerini bilmediği için muhasebecisi tarafından aldatılabileceğini fark eder. Refet'i hem kendisine bir eş hem de güvenilir bir muhasebeci olarak işyerinde çalıştırabileceğini düşünür. Eğer Refet ile evlenirse dolandırılrsa dahi para aile içinde kalacağı için bu durumu sorun olarak

¹ Kızların muallim olarak yetiştirilmesi için 1870 yılında açılan okul.

görmez. Amcazade yanında çalıştırdığı muhasebeciye 1.000 Kuruş maaş vermektedir. Kız mektebini bitiren Refet öğretmen olarak göreve başlaması durumunda bu paraya yakın bir maaş alacaktır.

Muhasebeci olarak çalıştırılacak kişilerde bulunması gereken en önemli özelliklerden biri geçmişte olduğu gibi günümüzde de güvendir. Bazı ticarethane sahipleri bu güven problemini aşabilmek için yakın akrabalarını bu birimlerde çalıştırmak isterler. Ayrıca bu problemin çözümü yüksek maaş verilmesi ile de giderilememektedir. Bunun yerine bu mesleği icra edecek kişilerin iyi yetiştirilmesi ve yaptıkları işlemlerin iç ve dış kontrol süreçleriyle denetlenmesi gerekir.

5.2. Kızılılık Dalları

Reşat Nuri Güntekin'in "Kızılılık Dalları" romanının yazılma tarihi Osmanlı'nın son dönemleri veya Cumhuriyetin ilk yıllarıdır. Romanın karakterlerinden Nadide Hanım kocasından kalan İstanbul Sâraçhanebaşı'ndaki konakta çocukları ve damatları ile yaşamaktadır. İki damadından biri olan Feridun Bey zabıt olarak İstanbul'da çalışmaktadır. Romanın son bölümünde emekli olduktan sonra Ankara'ya taşınan Feridun Bey bir şirkette muhasebeci olarak çalışmaya başlar.

Bu romanda askerlik mesleğinden ayrılan birinin muhasebeci olarak işe girmesinden bahsedilmektedir. Bu durum muhasebe mesleğine bakışı yansıtmaktadır. Farklı mesleklerde çalışan insanların mesleğe ilk girişlerinde çeşitli eğitim veya tecrübe şartı aranırken, muhasebe mesleği için herhangi bir vasıf aranmaması bu mesleğe toplum tarafından değer verilmediği sonucu çıkartılabilir.

5.3. Acımak

Reşat Nuri'nin "Acımak" isimli romanı eğitim hayatını tamamladıktan sonra Anadolu'ya öğretmen olarak atanan Zehra isimli bir kadının babası hakkında o zamana kadar bildiklerinin doğru çıkmamasını anlatmaktadır. Kitap ilk kez 1928 yılında basılmıştır. Anlaşıldığı kadarıyla kitabın konusu Cumhuriyetten önce Osmanlı Devleti'nde geçmektedir. Zehra küçük yaşta yatılı okula verilmiş ve eğitim hayatının sonunda öğretmen olarak Anadolu'ya atanmıştır. O zamana kadar çekmiş oldukları sıkıntıların babasından kaynaklandığına inanan Zehra, babasının vefatından sonra kendisine miras olarak kalan babasına ait günlükten bütün bildiklerinin yanlış olduğunu, babasının her zaman kendilerini koruduğunu öğrenir. O zamana kadar etrafında son derece acımasız olarak tarif edilen Zehra günlüğü okuduktan sonra artık bambaşka bir insan olmuştur. Zehra'nın okuduğu günlükte babası Mürşit Efendi hayatından kesitler anlatmakta, Anadolu'da memur olarak çalışırken yaşadıklarından da bahsetmektedir. Çalıştığı dairede kendi işi olmamasına rağmen başka dairelerin de işlerine yardım ettiğini anlatmaktadır. Muhasebe müdürü bir gün kendisine "Mürşit Efendi dairemde insan suretinde bir alay hayvan var. En basit bir hesap içinden çıkamıyorlar" demiştir. Dairede çalışanların genel olarak Osmanlıca'yı dahi bilmedikleri vurgulanmıştır. Romanın genel konu içeriğinden devlet dairelerinde çalışmak için liyakat esasından çok, tanıdık aracılığı ile işe yerleşmelerin gerçekleştiği bu durumun neticesinde bir yığın vasıfsız insanın kamuda istihdam edildiği

anlaşılmaktadır. Kamuda yapılan yolsuzlukların tanındıkları aracılığı ile kapatılmaya çalışıldığı görülmektedir. Vasıfsız insanların kamuya yerleşmelerinde muhasebeciler de kendilerine yer bulmuşlardır. Çok kısa sürede yapılabilecek hesaplamaların veya raporların bile doğru bir şekilde yapılmadığı anlaşılmaktadır.

5.4. Yaprak Dökümü

Reşat Nuri Güntekin'in yazdığı "Yaprak Dökümü" kitabının konusu romanın kahramanlarından Ali Rıza Bey ve ailesinin hayatı üzerine kurulmuştur. Dürüst ve namuslu bir devlet memuru iken bir sebepten dolayı devlet dairesini bırakmak zorunda kalan Ali Rıza Bey ve ailesinde yaşanan değişimler ve yozlaşmalar anlatılmaktadır. Ali Rıza Bey kamudan ayrıldıktan sonra özel bir şirkette çalışmaya başlar oradan da yine dürüstlük ve namus kriterlerine uymayan bir durumdan dolayı ayrılmak zorunda kalır. Dört kız ve bir erkek çocuk babası olan Ali Rıza Bey'in son işyerinden de ayrılmasından dolayı evin geçim sorumluluğu bankada yeni işe giren yirmi yaşlarındaki oğlu Şevket'e geçmiştir. Şevket de babası gibi namus ve dürüstlük kavramlarına önem vererek bu doğrultuda yaşamaya çalışmaktadır. Şevket bir süre sonra evlenir ve evlendiği kişi de aileye dahil olur. Ali Rıza Bey'in gelini ve iki kızının savurgan yaşamı aileyi ekonomik olarak zor duruma düşürür ve aile bireyleri birer birer evden ayrılmaya başlarlar.

Bankada çalışan Şevket ailenin ihtiyaçlarını karşılamakta zorlanır. Yüklü tutarda borca giren Şevket önce evin ipotek edilmesini sağlayarak yardım sandığından kredi çeker. Bu paranın kısa sürede bitmesi Şevket'i yeni arayışlara iter ve bankadan sonra yerine koymak düşüncesiyle yüklü miktarda para çalar ancak yapılan bir denetim sonrası bu parayı yerine koymadan olay açığa çıkar ve Şevket hapse girer.

Bu romanda dürüstlük ve namus gibi ahlaki kavramlara önem veren ve bu doğrultuda yaşayan insanların bile ekonomik sıkıntılar karşısında paraya da yakın olmanın vermiş olduğu zaafıla zimmetine para geçirebildikleri anlatılmaktadır. Muhasebeciler her zaman için paraya en yakın çalışan konumundaki meslek grubudur. Bu meslek grubunun sadece ahlaki değerlerine güvenilerek bu görevlerini yürütmeleri yetersiz kalmaktadır. Bunun için ayrıca çalıştıkları işyeri tarafından iç denetim uygulamaları ile yapmış oldukları işlemler kontrol edilmelidir.

5.5. Avare Yıllar-Baba Evi

Orhan Kemal'in "Avare Yıllar-Baba Evi" romanında yazar çocukluk ve gençlik yıllarından bahsetmektedir. Konu Cumhuriyetin hemen öncesi ve ilk yıllarında geçmektedir. Adana'da varlıklı bir şekilde yaşarken babasının sürgün edilmesi sebebiyle önce ailecek Beyrut'a yerleşmişlerdir. Daha sonra yazar babasından müsaade alarak Adana'ya dönmüştür. Babasının sürgün edilmesinden dolayı ekonomik olarak oldukça zor günler geçirmişlerdir. Yazarın babası çocuğunun okuması için sürekli telkinde bulunmuş ama yazar okumamıştır. Adana'ya geri döndükten sonra tekrar okula başlayan fakat

bir türlü adapte olamayan yazar sonunda okulu bırakmış, bir süre başıboş gezmiş daha sonra çeşitli işlerde çalışmak için mücadele etmiştir. Arkadaşları ile aralarında geçen konuşmalarda ortaokulu bitirince bir yerlerde muhasebeci olarak çalışabileceklerini bu sayede istedikleri yemekleri yiyeceklerini belirtmişlerdir. O yıllarda ortaokulu bitirenler devlet dairelerinde iş bulabilmekteyken yazar ortaokulu da bitirmemiştir. İlerleyen yıllarda bir fabrikada muhasebeci olarak iş bulmuştur. Aldığı maaşla bir ailenin geçinemeyeceği romanda geçen diyaloglardan anlaşılmaktadır. Yine romanda bir avukatın oğlu olan Himmet muhasebeci olarak çalışmayı gururuna yediremediğini ve bir ömür bu şekilde yaşamayacağını anlatmaktadır.

Romanda kamuda iş bulmak için en az ortaokul mezunu olmak gerektiği, lise mezunlarının da bankalarda çalışmak için sınavlara girebileceği belirtilmiştir. Yazarın muhasebeci olarak bir fabrikada çalışması için özel bir eğitim almadığı veya bir okula gitmediği anlaşılmaktadır. Birilerinin aracılığı ile muhasebeci olarak iş bulmuş kendisini işyerinde yetiştirmesi ile beraber ilerleyebileceği anlaşılmaktadır. Toplum nazarında böyle bir işte çalışmanın ekonomik getirisinin yeterli olmadığı vurgulanmaktadır. Geçmişte varlık içinde yaşayan bir kişiye bu işi insanlar yakıştıramamaktadır.

5.6. İçimizdeki Şeytan

Sabahattin Ali'nin "İçimizdeki Şeytan" romanı ilk defa 1940 yılında yayımlanmıştır ve 1940 öncesi dönemi anlatan bir kitaptır. Romanın ana kahramanlarından Ömer postanenin muhasebe departmanında çalışan bir memur olarak okuyucunun karşısına çıkmaktadır. Kitapta bu işi kendisine bir tanıdığıнын ayarladığından bahseder. İşyerine günlerce uğramadığını, işyerinde yapılan işleri tam olarak anlamadığını, önüne konulan rakamları toplayarak bir çizelgeye geçirdiğini, bazen de bir çizelgedeki rakamların toplamının doğruluğunu kontrol ettiğini anlatır. Ömer'in işyerinde aldığı maaş 42,75 TL'dir. Bu para ile bir insanın ay sonunu getirmesinin çok zor olduğunu, herhangi bir birikiminin olmadığını, bu maaşla bir insanın ev geçindiremeyeceğini belirtir.

Ömer'in bir kızla aynı evi paylaşması ve evlilik işlemlerini başlatması çevresindeki insanların bu olaya delilik olarak bakmasına sebep olur. Çünkü Ömer tek başına bir pansiyonda tek odada yaşamasına rağmen geçinememekte, sağdan soldan borç almaktadır. Romanda dikkati çeken başka bir kişilik de postanenin veznesine bakan Hüsamettin Efendi'dir. Hüsamettin Efendi vezne hesaplarında oynama yaparak sonradan yerine koyarım düşüncesiyle kasadan 200 TL almıştır. Sonrasında ise durum beklediği gibi gitmemiş, hesaplarda yaptığı tahrifatın her an ortaya çıkmasından korktuğu için kasadan 250 TL daha alarak kayıplara karışmıştır. Hüsamettin Efendi'nin yapmış olduğu hırsızlığın kısa sürede ortaya çıkarılamamasının sebebinin işyerindeki iç denetim yetersizliği olduğu gibi o dönemde yeterli muhasebe denetimi bilgisine sahip kimsenin bulunmaması olarak da düşünülebilir.

Ömer muhasebe bürosunda ayda 42,75 TL maaş almaktadır. Bu iş için herhangi bir eğitim almamıştır. İş yerinde gösterdiği performansa göre ilerleyebileceği anlaşılmaktadır. Bu iş toplum

tarafından önemsenmeyen, sıkıcı ve sıradan bir iş olarak görülmekte; ancak paraya her zaman yakın olmanın vermiş olduğu bir merak da bulunmaktadır. Romanın yazıldığı dönem hakkında bilgi vermek gerekirse; zengin ve lüks içinde yaşayanların yanında, kıt kanaat geçinen ya da geçinmeye çalışan insanlar bulunmaktadır. Topluma önderlik etmeye çalışan sanat, edebiyat ve eğitim çevresi çok fazla bilgiye sahip olmamalarına karşın; çok konuşarak veya çok yazarak toplum üzerinde etki bırakmaya çalışmaktadırlar. Kendilerini ancak kendi sınıflarından insanların eleştirebileceği herhangi farklı kesimden insanın eleştiremeyeceği fikrine sahiptirler. Herhangi bir eleştiri gelmesi durumunda ise oldukça sert tepki vermektedirler. Bu insanlara toplumun çok fazla itibar etmemesine rağmen bir şekilde kanaat önderi olmayı başarmışlardır. Aydın diye tabir edilen kesimin bu dönemde gençleri kullanarak toplumun huzurunu bozmalarına ilişkin örnekler verilmektedir.

5.7. Ekmek Kavgası

Orhan Kemal'in "Ekmek Kavgası" kitabı 25 hikâyeden oluşmaktadır. Yazar hikâyelerinde ekmeğini kazanan insanlardan kesitler sunmuştur. Bu kitaptaki hikâyelerden biri de "Bir Yılbaşı Macerası"dır. Bu hikâye bir fabrikanın muhasebe bölümünde geçmektedir. Muhasebede yılsonu mali tablolarını hazırlayan muhasebe çalışanları kayıtlardaki 7 kuruşluk hatayı tespit edemedikleri için bilanço hatalı çıkmaktadır. Çalışanlar 3 gün bu hatayı bulmaya çalışmıştır. Üçüncü günün sonunda gece yarısı hata bulunmuş ve çalışanlar o zamana kadar çektikleri sıkıntıları unutarak içleri sevinçle dolmuştur. Bu arada muhasebe bölümüne gelen ambar görevlisi bir memur, bilançonun düzelmesi ile fabrikanın o yılki net kârını muhasebe çalışanlarının birinden öğrenmiş ve bu bilgiyi başkaları ile de paylaşmıştır. Fabrika sahibi sonraki günlerde iş adamları ile bulunduğu bir iftar yemeğinde fabrikasının geçen yıl ne kadar kâr ettiğini oradaki iş adamlarının birinden duymuş ve sinirlenerek bu duruma sebep olan kişileri işten çıkarmıştır.

Bu hikâyede muhasebeci olmak için özel bir yeteneğe sahip olmaya gerek duyulmadığı anlaşılmaktadır. Çalışanlar tanıdık vesilesi ile bu bölümde çalışmaya başlamıştır. İşverenin buradaki kişileri tercih ederken güvenilir ve tanıdık kişiler olmasına dikkat ettiği hikâyedeki sözlerinden anlaşılmaktadır. Muhasebe bölümü yılsonlarında mali tabloların çıkartılması için yoğun mesai harcamaktadır. Mali tablolar birçok kesim tarafından merak edilmektedir ve önemsenmektedir. Çünkü çalışanlar ikramiye ve gelecek yılın zammını bu kâra göre alacaklardır. Bu arada devlet de bu kâr üzerinden vergi tahsil edecektir. Muhasebede çalışanlardan biri bu bölümde 12 yıllık bir tecrübeye sahip olduğunu ve buradan ayrılması halinde dışarda rahatlıkla iş bulacağından bahsedilmektedir. Ancak işten atıldıktan sonra bu duruma oldukça üzülmüştür ve iş bulma noktasında sıkıntı çekeceği anlaşılmaktadır. 1943 yılında yazılmış olan bu hikâyede lise mezunlarının bile iş bulmakta zorlandığı ifade edildiği için muhasebe bölümünde çalışanların daha düşük bir eğitim seviyesine sahip oldukları anlaşılmaktadır.

5.8. Balıkesir Muhasebecisi; Tanrı Dağı Ziyafeti

Romanın kahramanlarından Tahir, Balıkesir’de muhasebeci bürosuna sahiptir ve orada çalışmaktadır. Bürodan fazla kazanmayan Tahir’in oldukça mazbut bir yaşam tarzına sahip olduğu görülmektedir. 2. Dünya Savaşından sonra Türkiye’de yabancılar yatırım yapmak ister. Bunun için kurulacak şirkette bir Türk vatandaşının da ortaklıkta bulunması gerekmektedir. Tahir kurulan bu şirketin ortaklarından biri olarak İstanbul’a taşınır, bu ortaklıkta büyük paralar kazanır ve sosyeteye girer. Bir gün evine polisler gelir ve iş yerinin aranacağını söylerler. Yapılan aramalar neticesinde şirketin hesaplarında usulsüzlükler yapıldığı tespit edilir ve Tahir 4 ay hapse girer.

Tahir’in eşi ve çocukları İstanbul’a gelmekten ve yeni yaşam tarzlarından şikâyetçidirler. Balıkesir’deki günlerini özlerler. Onlar Tahir’in hapse girmesinden dolayı artık şereflerinin ve namuslarının kalmadığından bahsederler. Tahir hapisten çıktıktan sonra aile fertlerine bir ders vermek ister ve bugüne kadar kazandıklarını dağıtıp ortaklıktan da ayrılacağını söyler. Tekrar Balıkesir’e döneceğini belirtir. Sürekli erdem ve namustan bahseden aile bireyleri bu durum karşısında şaşkına döner. İstanbul’daki yaşamlarına oldukça alışan aile bireyleri tekrar Balıkesir’e dönmek istemez. Tahir’i ikna etmeye çalışırlar. Tahir bundan sonra yapılacak tüm namussuzluklara herkesin ortak olduğunu ve şikâyet etmeyeceklerine dair aile bireylerinden söz aldıktan sonra Balıkesir’e dönmeyeceğini şirkete de devam edeceğini söyler.

Romanda konunun geçtiği dönemde muhasebe bürosu olan Tahir’in gelir durumunun iyi olmadığı anlaşılmaktadır. Çevresi tarafından namuslu ve dürüst biri olarak bilinen Tahir İstanbul’a gidince durum değişmiş, hem kazandığı paranın kaynağı hem de yaşadığı hayat tarzı sorgulanır olmuştur. Tahir’in Balıkesir’deki günlerine ilişkin olumlu düşüncelerinin olması muhasebe mesleğini yapan birinin hem mesleği hem de sosyal yaşantısı için olumlu bir tutum kabul edilebilir. Bu romanda muhasebecinin çalıştığı işyerinin hesapları üzerinde oynamalar yapmak suretiyle devleti vergi kaybına uğratarak kendi gelirlerini arttırabileceği görülmektedir. Okuyucunun muhasebe mesleğine bakışını olumsuz yönde etkilemesine örnek bir eserdir.

5.9. Teftiş Öyküleri

Hasan Eskill’in “Teftiş Öyküleri” kitabında yazar, İş Bankası’nda müfettiş olarak çalışmakta iken kendisinin ve arkadaşlarının başlarından geçen olayları anlatmaktadır. Yılın yarısını neredeyse teftişle geçiren İş Bankası müfettişleri görev esnasında birçok olay ile de karşılaşmaktadırlar. Yazar bunlardan birinde bankanın çalışanlarından birinin hesaplarda oynama yaparak zimmetine para geçirdiğini tespit etmiş ve zimmetine para geçiren çalışan yetkililerce açığa alınmıştır.

Muhasebeciler aslında şirketin en önemli birimlerinden birinde görev yapmaktadır. Görevleri gereği çalıştıkları işyerinin tüm hesapları kendi ellerinde toplanmaktadır. Burada çalışan kişilerin kalifiye ve dürüst olması tercih edilmektedir. Ancak bu kişiler bu kadar önemli bir birimde görev

yapmalarına rağmen işletme içerisinde hem maddi hem de manevi olarak gerekli karşılığı görmemektedirler. Muhasebecilik herhangi bir vasfı olmayanların en kolay bir şekilde istihdam edileceği bir meslek olarak görülmekte ve muhasebeciler işletme içerisinde de buna uygun muameleyle karşılaşmaktadırlar.

5.10. Bir Deliler Evinin Yalan Yanlış Anlatılan Kısa Tarihi

Ayfer Tunç'un yazdığı bu romanın konusu Karadeniz'deki bir akıl hastanesinden yola çıkıp olay ve kişileri birbirine bağlayarak sürekli yeni konular sarmalında devam etmektedir. Roman 2000'li yılların Türkiye'sini anlatmaktadır. Romanda muhasebeci Dilaver, işyerinin bulunduğu ilçede bir muhasebe bürosunda küçük esnafın defterlerini tutarak geçimini sağlamaktadır. Yeni açılan süper market küçük esnafın işyerlerini kapatmasına sebep olmuş, bu durum Dilaver'in gelirini azaltmıştır. Bu şekilde devam etmesi halinde Dilaver iş yerini kapatıp başka bir işte maaşlı olarak çalışmanın daha mantıklı olacağına karar vermiştir.

Serbest Muhasebeci ve Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler baktıkları defterler üzerinden belli bir ücret alarak gelir elde etmektedirler. Tutulan defter sayısı ne kadar fazla ise gelir de o kadar fazla olacaktır. Belli bir sayının altında tutulan defterler işyerinin zarar etmesine sebep olacaktır. Ekonominin bozularak işyerlerinin kapanması muhasebecileri de etkilemektedir. Romandan muhasebecilerin mevcut işlerinden ayrıldıklarında kalifiye iş bulmakta zorlandıkları ve sıradan işleri yapmaya gönüllü oldukları çıkarılmaktadır. Nitekim muhasebeci Dilaver muhasebe bürosunu kapatıp bir eczanede kalfa olarak çalışarak daha iyi bir gelire sahip olacağını belirtmektedir. Romanda ayrıca muhasebe bilgisine ve bu bilgiyi kullanma yetkisine sahip birinin yapabilecekleri hakkında bilgi veren Dilaver bir esnafla konuşmasında "Bana defterlerini bir ay tutmama izin ver seni devletten alacaklı çıkarayım" demektedir. Bu diyalog muhasebecilerin üzerinde yaptıkları işlemlerle ilgili her zaman bir şüphenin var olabileceğini ortaya koymaktadır. Muhasebeciler vergi kanunlarını iyi bilmeleri ve bu kanunları müşterileri lehine işletmeleri durumunda devlet vergi alacağına kayıplar yaşamaktadır. Bu romanda verilen bilgiler okuyucu üzerinde muhasebeciler hakkında olumsuz bir algı oluşmasına sebebiyet verebilecektir.

6. BULGULAR

Tablo 2. Muhasebe mesleği ile ilgili bulgular

Refet	Osmanlının son dönemlerinde geçen bu romanda okuma yazma bilmeyen tüccarlar yaptıkları ticaretin kayıtlarını tutmak için güvendikleri birini yanlarında çalıştırmak istiyorlardı. O dönemin şartlarına göre onlara bir öğretmenin maaşına denk maaş vermekteydiler. Romandan anlaşıldığı kadarıyla işyerinde çalıştırılacak muhasebecinin bu mesleğin gerektirdiği eğitimi almasına da gerek yoktu. Okuryazar olmak yeterli görülmekteydi. Bir diğer konu olarak muhasebecilerde aranan güven özelliği bu romanda da işlenmiştir.
Kızılcık Dalları	Birçok meslek için belirli bir eğitim ve deneyim aranırken muhasebe mesleğini yapmak için herhangi bir kriter aranmadığı anlaşılmaktadır.
Acımak	Kamuda muhasebeci olarak istihdam edilen kişilerden herhangi bir eğitim ve tecrübe aranmamaktadır. Bu durum işyerindeki işlerin aksamasına ve kamunun hantal bir yapıya sahip olmasına sebebiyet vermektedir.
Yaprak Dökümü	Kamu veya özel bankalarda çalışacak kişiler için belli bir eğitimden geçme şartı arandığı, muhasebe işlemlerini yapan memurların paraya en yakın kişiler olduğu ve bunu suistimal edebilecekleri anlaşılmaktadır.
Avare Yıllar-Baba Evi	Kamuda muhasebeci olarak istihdam edilebilmek için belirli bir eğitim şartı arandığı, özel sektörde ise böyle bir uygulamanın olmadığı anlaşılmaktadır. Muhasebecilerin geçinmelerine yetecek kazanç elde etmediği ve toplumda önemli bir meslek olarak görülmediği çıkarılmaktadır.
İçimizdeki Şeytan	Muhasebe mesleğini icra etmek için hiçbir eğitim alınmadan ve deneyim sahibi olunmadan kamuda işe girilebileceği, bu işte çalışarak elde edilen gelirin yetersiz olduğu, muhasebecilerin paraya yakın olmasından dolayı zimmetlerine para geçirebileceği bunun anlaşılmasının da işyerinde yeterli iç denetim uygulamaları yoksa uzun

	<p>zaman alacağı romandan çıkarılmaktadır.</p> <p>Muhasebe mesleği ile ilgili bu romanda belirtilen bir başka husus da işyerinde çalışıldıkça tecrübe kazanılacağı ve meslekte ilerlenebileceğidir.</p>
Ekmek Kavgası	<p>Muhasebeci olmak için herhangi bir eğitime ve deneyime gerek olmadığı, muhasebe departmanında çalışanların işyerinin finansal durumuna ait bilgileri üçüncü kişilerle paylaşmamaları gerektiği, muhasebecilerin yıllarında çok yoğun çalıştığı belirtilmiştir.</p>
Balıkesir Muhasebecisi; Tanrı Dağı Ziyafeti	<p>Muhasebecilerin hesaplarda oynamalar yaparak devlete ödenecek vergileri istedikleri gibi ayarlayabilecekleri, bu tür işlemlerin yapılan denetimlerle ortaya çıkması durumunda cezai işlemlerle karşı karşıya kalınabileceği anlaşılmaktadır. Sosyal hayatta dürüst olarak bilinen kişilerin mesleklerini icra ederken de bu dürüstlükten ayrılmayacakları kabul edilmektedir.</p>
Teftiş Öyküleri	<p>Muhasebe mesleğini icra eden kişiler her zaman için paraya işyerinde en yakın olan kişilerdir. Bu kişilerin işyerindeki paraya tenezzül etme fikrinin oluşmaması için işyerinde iç denetim uygulamalarının sürekli yapılması gerekir.</p>
Bir Deliler Evinin Yalan Yanlış Anlatılan Kısa Tarihi	<p>Serbest Muhasebeci Mali Müşavir Mesleğini icra edecek kişiler belli bir eğitimden geçmiş kişilerdir. Bu kişilerin kazancı bakmış oldukları mükellef sayısına göre değişmektedir. Meslek mensupları mükelleflerin vergi borçlarını da hesaplar. Giderlerde oynama yaparak devlete ödenecek vergiyi düşük veya yüksek çıkartabilirler. Bu durumun toplum tarafından da bilinmesi muhasebe mesleğini yapanlara karşı güven problemini ortaya çıkarmaktadır. Meslek mensupları bir şekilde mesleği bıraktıklarında her zaman için kalifiye işler bulamamakta sıradan işlere de talip olabilmektedirler.</p>

Türk romancılığı 19. yüzyılın sonlarına doğru başlamıştır. Bu dönem Osmanlı Devleti'nin son yıllarına rastlamaktadır. Cumhuriyet öncesi ve Cumhuriyetin kurulmasını takip eden yıllarda yazılan romanlarda ülkenin içinde bulunduğu ekonomik durum eserlere de yansımıştır. İşsizliğin yüksek olması sebebiyle insanlar bulabildikleri her türlü işte düşük ücretlerle çalışmayı göze almışlardır.

Muhasebe mesleğini yapacak kişilerde genellikle bir eğitim şartı aranmamakta kolaylıkla kamuda ve özel sektörde istihdam edilebilmektedir. Son dönemlerde yazılan eserlere bakıldığında kamudaki istihdamlarda belli bir eğitim şartı aranmaya başlamıştır. İncelenen romanlarda mesleğini bir işyerinde icra eden muhasebecilerin geçimlerini sağlamakta güçlük yaşadıkları anlaşılmaktadır. Mesleğini profesyonel olarak icra eden meslek mensuplarının ise gelirleri mükellef sayılarına göre değişmektedir. Her dönemde muhasebeciler ile ilgili bir güven problemi görülmektedir. Muhasebecilerin paraya en yakın çalışanlar olmaları ancak hem maddi hem de manevi olarak gerekli değeri görmemeleri bu mesleğe olan talebi azaltmıştır.

7. SONUÇ

Türk Roman Tarihi, Osmanlı Devleti'nde Islahat Fermanı'ndan sonra başlamıştır. Türk romanlarında muhasebe mesleğinin nasıl işlendiğine dönük yapılan bu çalışmada on tane eser incelenmiştir. Bu eserlerin büyük kısmı Osmanlı Devleti'nin son dönemleri ve Cumhuriyetin ilk dönemlerine aittir. Bu dönemlerde ülke sürekli savaşlarla uğraştığından halk fakir duruma düşmüş, geçim sıkıntısı çekmiş ve işsizlik artmıştı. Halk çok düşük ücretlere bulabildikleri işlerde çalışmaktaydı.

Yazarların işlemiş olduğu konuların gerçekle bağlantısının olup olmadığı yönünde farklı görüşler olmasına rağmen romanların, konularını gerçek hayattan aldıkları ve yazarların kendi hayal dünyalarında şekillendirerek eserlere aktardıkları kabul edilmektedir. Bu yönü ile romanlar, gerçek hayatı tam olarak aktarmasa da gerçek hayattan tamamen de kopuk sayılamazlar. Romanlarda yazıldıkları dönemdeki toplumun sosyal, siyasal ve ekonomik hayatına dair izler görülebilir. Bazen roman yazarları kaleme alacakları eser ile ilgili dönemin özellikleri üzerine araştırmalar yaparlar. Böylelikle söz konusu dönem hakkında yanlış bilgiler verilmemiş olur. Bu, okuyucu ile eser arasında bağ kurulmasını sağlayan özelliklerden biridir.

Bu çalışmada incelenen eserlerde mesleği uzman olarak yapmayanlardan herhangi bir eğitim şartı aranmadığı, muhasebecilerin genellikle yüksek tutarlı işlemler yapmalarına rağmen düşük ücretler aldığı ve toplum içerisinde önemli bir meslek olarak görülmediği anlaşılmaktadır. Ayrıca meslek ile ilgili toplumda olumsuz bir bakış açısı da bulunmaktadır. Bu mesleği icra edenler yalan söylemeye müsait, hile yapan, hesaplar üzerinde oynamalar yaparak kendileri veya çalıştıkları işyerleri için menfaat sağlayan kişiler olarak lanse edilmektedir. İşyeri sahipleri muhasebe departmanında çalıştıracakları kişilere öncelikle güvenmek, işyerine ait finansal bilgileri başkaları ile paylaşmayacak kişileri istihdam etmek isterler. Bir işyerinin tüm parasal işlemlerinin yapıldığı bu bölümde çalışanlar gerekli maddi ve manevi kazancı elde edemezler.

Romanlar okuyucu üzerinde etkili olan edebî metinlerden biridir. Bu metinlerde işlenen konular ve işleniş tarzı okuyucunun kişisel gelişimi üzerinde etkili olabilir. Kişinin topluma faydalı bir birey olması için gerekli istek ve motivasyon yine bu eserler aracılığı ile verilebilir. Çocukların küçük yaşlarda ilerde yapacakları meslekler ile ilgili görüşlerinin değişmesinde günümüzde medya ile beraber edebi eserlerin de katkısının olduğu söylenebilir. Edebî eserlerde muhasebe mesleğinin incelikleri kötü ve iyi örnekler ile verilirse okuyucu bunun üzerinden bir değerlendirme yapabilir. Aksi takdirde tek taraflı olumlu örneklerin veya olumsuz örneklerin verilmesi okuyucuyu o mesleğe karşı yanlış yönlendirecektir.

Edebi metinlerde muhasebe mesleği etik bir kriz ile karşı karşıyadır. Muhasebe mesleğinin güvenilirlik sorunu olduğu ortaya çıkmaktadır. Toplum tarafından muhasebecilere olan bu bakış açısı bu meslek grubunun meşruiyetini de sorgulatmaktadır. Toplumdaki bu olumsuz algının kırılması ve mesleğin cazip hale getirilmesi için hem bu meslek mensuplarına hem de bu mesleği eserlerinde işleyen eser yazarlarına önemli görevler düşmektedir. Örneğin; mali suçların işlendiği edebi metinlerde iyi ve kötü karakterli mali işlerle uğraşanların bir arada verilmesi durumunda okuyucu bu iki karakterin değerlendirmesini daha iyi yapacaktır. O zaman da mali işlerle uğraşanlara karşı bir ön yargı beslemeyecektir. Böylelikle hem mesleğin özellikleri topluma daha iyi anlatılmış hem de toplumdaki olumsuz algı kırılmış olunacaktır.

YAZARIN BEYANI

Bu çalışmada, Araştırma ve Yayın Etiğine uyulmuştur, çıkar çatışması bulunmamaktadır ve de finansal destek sağlanmamıştır.

AUTHOR'S DECLARATION

This paper complies with Research and Publication Ethics, has no conflict of interest to declare, and has received no financial support.

KAYNAKÇA

- Ali, S. (2004). *İçimizdeki şeytan*. Yapı Kredi Yayınları, İstanbul.
- Arslan, M. C., & Şahin, E. (2018). Muhasebe Mesleğinin Medyadaki Yansımaları Üzerine Bir İnceleme. *Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 11(3), 2040-2054. <https://doi.org/10.17218/hititsosbil.422635>
- Beard, V. (1994). Popular culture and professional identity: accountants in the movies. *Accounting, Organizations and Society*, 19(3), 303-318. [https://doi.org/10.1016/0361-3682\(94\)90038-8](https://doi.org/10.1016/0361-3682(94)90038-8)

- Bilis, P. Ö. (2014). Rol Modelleri Ve Toplumsal Değerler Açısından “Uçaklar” Adlı Animasyon Filmi Üzerine Bir İnceleme. *Selçuk İletişim*, 8(3), 201-227.
- Bougen, P. D. (1994). Joking apart: The serious side to the accountant stereotype. *Accounting, Organizations and Society*, 19(3), 319-335. [https://doi.org/10.1016/0361-3682\(94\)90039-6](https://doi.org/10.1016/0361-3682(94)90039-6)
- Carnegie, G. D., & Napier, C. J. (2010). Traditional accountants and business professionals: Portraying the accounting profession after Enron. *Accounting, Organizations and Society*, 35(3), 360-376. <https://doi.org/10.1016/j.aos.2009.09.002>
- Çıkla, S. (2002). Romanda Kurmaca ve Gerçeklik. *Hece Aylık Edebiyat Dergisi Türk Romanı Özel Sayısı*, 65, 66-67.
- Dimnik, T., & Felton, S. (2006). Accountant stereotypes in movies distributed in North America in the twentieth century. *Accounting, organizations and society*, 31(2), 129-155. <https://doi.org/10.1016/j.aos.2004.10.001>
- Eskil, H. (2004). *Teftiş Öyküleri*, Günizi Yayıncılık, İstanbul.
- Fatma A. (2012). *Refet*, 1. Baskı, Kesit Yayınları, İstanbul.
- Gökalp, G. G. (1999). Osmanlı Dönemi Türk romanının başlangıcında beş eser. *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 16, 185-202.
- Gümüş, A. (2021). Evaluation of The Accountant Profession Through The Novel of Ferdi And Şörekâsi, *International Black Sea Coastline Countries Symposium-VI*, 27-31.
- Güntekin, R. N. (1992). *Balıkesir muhasebecisi; Tanrı dağı ziyafeti*. Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Güntekin, R. N. (Tarihsiz), *Yaprak Dökümü*, (37. Baskı), İnkılâp Kitabevi, İstanbul.
- Güntekin, R. N. (2009). *Acımak*, (37. Baskı), İnkılâp Kitabevi, İstanbul.
- Güntekin, R. N. (2016). *Kızılıcak Dalları*, Baskı: 18., Anka Ofset, İstanbul.
- Kemal, O. (1949). *Baba evi*, Baskı: 37, Everest Yayınları, İstanbul.
- Kemal, O. (2012). *Ekmek kavgası: hikâyeler*. Baskı: 18, Everest yayınevi, İstanbul.
- Maltby, J. (1997). Accounting and the soul of the middle class: Gustav Freytag's Soll und Haben. *Accounting, Organizations and Society*, 22(1), 112-129. [https://doi.org/10.1016/0361-3682\(95\)00050-X](https://doi.org/10.1016/0361-3682(95)00050-X)

- Ören, A. (2015). Edebiyatta Kurgusal Gerçeklik. *Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 1(2), 156-162.
- Smith, G. S. (2017). The accountant: a character in literature. *Meditari Accountancy Research*. 25(1).
<https://doi.org/10.1108/MEDAR-03-2015-0014>
- Smith, D., & Jacobs, K. (2011). “Breaking up the sky”: The characterisation of accounting and accountants in popular music. *Accounting, Auditing & Accountability Journal*.
<https://doi.org/10.1108/09513571111161648>
- Şimşek, A. (2006). Tarihsel romanın eğitimsel işlevi. *Bilig*, (37), 65-80.
- Taştan, Z. (2013). “Tarihi Romanda Tarihi Şahsiyetleri Kurgulamak”, *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Sayı 24,19-53.
- Tonbul, Y. (2020). Okul Yöneticilerindeki Rol Modeli Özelliklerinin Öğretmenlerin Mesleki Gelişimine Katkısı. *13. Uluslararası Eğitim Camiası Sempozyumu Tam Metinleri*, 641-656.
- Tunç, A. (2009). *Bir Deliler Evinin Yalan Yanlış Anlatılan Kısa Tarihi*. 2. Baskı, Can Yayınları, İstanbul.
- Uşaklıgil, H. Z. (1973). *Ferdi ve Şürekâsı (Ferdi ve ortakları)*, Baskı:16, İnkılâp ve Aka Kitabevleri.
- Yılmaz, B., Allahverdi, M., & Kuzucu, S. C. (2018). Türkiye'de Muhasebe Mesleğinin Son Yıllardaki Durumunun İşgücü Açısından Analizi. *Mali Çözüm Dergisi*, 28, 13-36.
- Yıldırım, A. Ç. (2019) Toplumcu Gerçekçi Romanda Öncü Adımlar: Baraka Romanında Kurgu ve Çoklu Bakış Açısı. *Uluslararası Türk Kültür Coğrafyasında Sosyal Bilimler Dergisi*, 4(2), 108-120.